

ISSN 2299-0356

Filozoficzne Aspekty Genezy — 2022, t. 19, nr 1

Philosophical Aspects of Origin

s. 9–13

<https://fag.ifil.uz.zgora.pl/index.php/fag/issue/view/21/43>

Od redakcji

Published online: August 18, 2022.

Niniejszy tom składa się z siedmiu uporządkowanych tematycznie artykułów, dwóch listów do redakcji i trzech recenzji.

W części pierwszej poświęconej mechanizmom ewolucji zamieszczono cztery artykuły.

Zenon Roskal, w artykule „Geneza materii i mechanizm ewolucji w **Filozofii ewolucji kosmicznej** Feliksa Młynarskiego (1884–1972)”, przedstawia poglądy filozoficzne Feliksa Młynarskiego na genezę materii i mechanizmy ewolucji zawarte w nieopublikowanej rozprawie Młynarskiego zatytułowanej **Filozofia ewolucji kosmicznej**. Roskal twierdzi, że poglądy te — wbrew deklaracji Młynarskiego — nie są rodzajem dualizmu ontologicznego, ale jedną z wersji panpsychizmu znanej jako pan(proto)psychizm kosmiczny, który jest formą monizmu.

Stefan Konstańczak, w artykule „Spór o antropogenezę w polskiej filozofii dziewiętnastego wieku”, przedstawia dziewiętnastowieczny spór filozoficzny, jaki na temat antropogenezy toczyli ze sobą Karol Libelt i Stefan Pawlicki. Powodem rozpoczęcia sporu były znaleziska archeologiczne na Jeziorze Czeszewskim należącym do posiadłości Libelta. Spór w istocie dotyczył tego, czy chronologia dziejów ludzkości zawarta w Biblii jest możliwa do podważenia, czy też nadal zachowuje swoją aktualność.

Theodosius Dobzhansky, w artykule „Biologia molekularna i biologia organizmalna”, zauważa, że mody i nurty intelektualne w nauce pojawiają się i znikają

niczym mody odzieżowe. Wciąż jednak pozostaje jednak wielkie pytanie: kim jest człowiek? Zdaniem Dobzhansky'ego pytanie to jest aktualne nie dlatego, że w ogóle nie da się go rozstrzygnąć, lecz dlatego, że każde pokolenie musi na nie odpowiedzieć, uwzględniając sytuację, w jakiej się znajduje. Jego zdaniem przy odpowiedzi na to pytanie zasadnicze znaczenie odgrywa biologia: każde rozwiązanie tego problemu oparte wyłącznie na biologii może być błędne, ale z pewnością żadne rozwiązanie ignorujące biologię organizmalną lub molekularną nie może być ani słuszne, ani sensowne. W artykule tym pojawia się po raz pierwszy słynne stwierdzenie Dobzhansky'ego: „nic w biologii nie ma sensu, jeżeli nie jest rozpatrywane w świetle teorii ewolucji”.

Theodosius Dobzhansky, w artykule „Nic w biologii nie ma sensu, jeżeli nie jest rozpatrywane w świetle teorii ewolucji”, twierdzi, że teorię ewolucji opisującą proces, który trwa nieustannie w historii Ziemi, mogą podważać tylko ci, którzy nie znają danych empirycznych lub po prostu nie akceptują ich z powodu oporów emocjonalnych czy też zwykłej bigoterii. Twierdzi też, że nie ma dla teorii ewolucji żadnych alternatyw, które mogłyby się oprzeć krytyce. Argumenty Dobzhansky'ego na rzecz teorii ewolucji dotyczą: (1) świadectw radiometrycznych; (2) różnorodności istot żywych; (3) jedności życia; (4) anatomii porównawczej i embriologii; (5) radiacji adaptacyjnej. Jest również przekonany, że teoria ewolucji nie pozostaje w konflikcie z wiarą religijną.

Część druga, poświęcona problemom redukcjonizmu i eliminatywizmu, zawiera dwa artykuły.

Jeffrey Koperski, w artykule „Does Physics Forbid Libertarian Freedom?” [Czy fizyka wyklucza wolność libertariańską?], zauważył, że trzech znanych fizyków stwierdziło niedawno, iż libertariańska wolność jest niemożliwa. Ich zdaniem koncepcja wolnej woli jest niezgodna z tym, co mówi nauka na najbardziej fundamentalnym poziomie. Koperski twierdzi, że ich argumenty zakładają naiwną wersję redukcjonizmu i bada dwie alternatywy, jedną odwołującą się do dualizmu umysł–ciało, a drugą do emergentyzmu. Zgodnie z pierwszym rozwiązaniem wolna wola jest własnością umysłu, niematerialnym bytem, niepodlegającym prawom przyrody. Zgodnie z drugim rozwiązaniem wolna wola jest własnością emergentną, której nie można zredukować do właściwości atomów tworzących działający podmiot. Zdaniem autora te rozwiązania stają przed identycznym problemem: wydają się naruszać jedno z podstawowych praw — zasadę zachowania energii. Autor pokazuje, jak libertarianin może odpowiedzieć na ten zarzut.

Alexander Rosenberg, w artykule „How to be an Eliminativist” [Jak być eliminatywiścią], przekonuje, że współczesny eliminatywizm zyskał dodatkowe wsparcie zarówno dzięki odkryciom neuronauki, jak i wskutek braku znaczących kontrświadczeń w ramach obecnie szeroko zakrojonych badań nad mózgiem i jego komponentami. Jego artykuł podejmuje dyskusję z trzema głównymi argumentami przeciwko eliminatywizmowi: tezą o reprezentacji; tezą o istnieniu treści intencjonalnych; tezą o samoobalalności eliminatywizmu.

W części trzeciej poświęconej relacjom między filozofią przyrody a tradycjami ezoterycznymi Radosław Kazibut, w artykule „Alchemia, korespondencja i witalizm: ezoteryczne toposy w filozofii przyrody”, omawia niektóre aspekty relacji zachodzących pomiędzy koncepcjami powstałymi w filozofii przyrody a tradycjami ezoterycznymi. Cel ten realizuje za pomocą ujęcia Antoine’a Faivre’a, który charakteryzuje następujące toposy ezoteryzmu: korespondencję, witalizm, wyobrażeniowość i pośredniczenie, praktykę transmutacji, konkordancję, przekaz. Zdaniem autora analizy dziejów kultury pozwalają dostrzec, że obraz przyrody tworzony w filozofii przyrody łączył się z obrazem przyjmowanym przez alchemików, magów i astrologów. Autor analizuje relację pomiędzy alchemią a filozofią przyrody oraz wskazuje na obecność ezoterycznych toposów korespondencji i witalizmu w filozofii przyrody.

Tom kończą dwa listy do redakcji i trzy recenzje.

Paul Davies, w liście do redakcji zatytułowanym „Basic Cosmic Question or Is There a Meaning to It All? The Biggest of All the Big Questions” [Zasadnicze kosmiczne pytanie, czyli jaki to wszystko ma sens. Najważniejsze ze wszystkich ważnych pytań], wspomina swój udział w dyskusji poświęconej relacjom między nauką a religią. W dyskusji brali udział między innymi Alfred J. Ayer i biskup Birmingham Hugh Montefiore. W pewnym momencie dyskusja zeszła na temat ostatecznego sensu, czyli na zagadnienie, które nurtuje Daviesa od wielu lat. Przemyślenia te skłoniły go do następującej konkluzji: „Wszystkie próby wyjaśnienia świata fizycznego, których dokonują nauka, religia, mistycyzm czy inne jeszcze formy myślenia, milcząco przyjmują, że istnieje jakaś podstawa bytu, w której zakorzenione jest istnienie”.

Marian Wnuk, w liście do redakcji zatytułowanym „W kierunku nowej rewolucji naukowej — odrzucenie naturalizmu ewolucjonistycznego”, omawia działalność wydawniczą Fundacji En Arche. Autor podkreśla, że działająca za ledwie od

niespełna trzech lat Fundacja En Arche wydała już 19 interesujących książek — między innymi serię wydawniczą *Perspektywy Nauki*. Seria ta ma przedstawiać oryginalne poglądy uczonych wykraczających poza utarte szlaki i ukazujących zupełnie nowe perspektywy w nauce. Seria ta pokazuje więc, że nauka jest raczej kompozycją rozmaitych poglądów, hipotez i idei, a nie jakimś jednolitym przedsięwzięciem. Autor listu stawia interesujące pytanie: „Czy odrzucenie naturalizmu ewolucjonistycznego okaże się tak przełomowe w dziejach nauki, jak nieprzyjęcie przez Kopernika geocentryzmu Ptolemeusza lub odrzucenie fizyki klasycznej przez Einsteina?” I zauważa, że wydawane przez Fundację książki „być może zapowiadają taką rewolucję”.

Albert Łukasik, w recenzji książki Łukasza Lamży, **Połącz kropki. Nanoboty medyczne, drony zabójcy, odczytywanie myśli i inne technologie przyszłości**, Copernicus Center Press, Kraków 2021, zatytułowanej „Co nam przyniesie przyszłość”, przedstawia czytelnikowi obszernie omówienie tej publikacji. Łukasik zauważa też, że nie jest to kolejna książka opisująca potencjalne scenariusze rozwoju technologii wraz z przesadzonym spojrzeniem na sztuczną inteligencję. Zdaniem autora recenzji Lamża szczegółowo prezentuje stan technologii, powołując się na aktualne badania naukowe, badając jednocześnie szereg kwestii technicznych, co jest olbrzymim atutem tej książki.

Sławomir Leciejewski, w recenzji książki Corneliusa Huntera, **Bóg Darwina. Ewolucjonizm i problem zła**, przeł. Józef Zon, *Perspektywy Nauki*, Fundacja En Arche, Warszawa 2021, zatytułowanej „Czy teoria ewolucji jest koncepcją religijną?”, po nakreśleniu tła powstania książki i omówieniu jej treści stawia Hunterowi szereg zarzutów. Autor recenzji utrzymuje, że Hunter, amerykański biofizyk i biolog molekularny, na rozmaite sposoby próbuje przekonać swoich czytelników, iż zaproponowana przez Darwina teoria ewolucji aż do czasów współczesnych posiada uwarunkowania teologiczne. Próba ta, zdaniem Leciejewskiego, ma zasadniczo na celu wykazanie, że teoria ewolucji nie jest koncepcją naukową, a religijną, zatem nie powinno się jej nauczać w Stanach Zjednoczonych.

Andrzej Łukasik, w recenzji książki Paula Daviesa, **What's Eating the Universe? And Other Cosmic Questions**, The University of Chicago Press, Chicago 2021, zatytułowanej „From the Edge of Time to the Infinite Future of the Universe” [Z krańca czasu w nieskończoną przyszłość Wszechświata], zauważa, że brytyjski fizyk i astrobiolog przedstawił zwięzłe podsumowanie współczesnego

stanu badań w kosmologii i fizyce cząstek elementarnych oraz pokazał związki między naukami ścisłymi a wieloma istotnymi problemami filozoficznymi. Łukasik dostrzegł też, że istnieje pewna zgodność w poglądach Daviesa i Stephena Hawkinga w kwestii problemu zrozumiałości Wszechświata.

Krzysztof J. Kilian